

הכנסת
הלשכה המשפטית
תחום חקיקה ומחקר משפטי

קריטריונים לשחרור מוקדם של אסירים
שנקבעו בחקיקה ראשית
– סקירה משווה –

כ"ו בחשון התשע"ח

15 בנובמבר 2017

כתיבה: עו"ד ליאור בן דוד

אישור: עו"ד הודיה קין, ממונה בכירה (חקיקה ומחקר משפטי)

מסמך זה הוא סקירה משפטית משווה ואינו חוות דעת משפטית

מבוא

מסמך זה, שנכתב לבקשת חה"כ דוד אמסלם, יו"ר ועדת הפנים והגנת הסביבה, בוחן במבט משווה קריטריונים בחקיקה ראשית בנוגע לשחרור מוקדם של אסירים, שנקבעו בכמה ממדינות ה-OECD.¹ המדינות הנסקרות במסמך הן ישראל, אוסטרליה (טריטוריית הבירה האוסטרלית ואוסטרליה המערבית), גרמניה, נורבגיה, ניו זילנד, ספרד, פינלנד ושוויץ.

יודגש כי המסמך אינו סוקר את הרגולציה הכוללת של נושא זה, אלא הוא מתמקד בהוראות שנקבעו בחקיקה ראשית בלבד בכל הנוגע לקריטריונים לשחרור מוקדם של אסירים. כמו כן, המסמך אינו עוסק בשחרור מוקדם ממאסר מטעמים רפואיים או בהוראות חוק ספציפיות שחלות רק על קבוצות מסוימות של אסירים, כמו למשל, קטינים; אזרחים זרים; אסירים שנושאים עונש מאסר בשל עבירות טרור, עבירות אלימות או מין בתוך המשפחה, או בשל עבירות מין בכלל; או אסירים הלוקים בנפשם.² המסמך גם אינו עוסק בשיקולים שנוגעים ספציפית להתניית שחרור מוקדם בתכנית פיקוח כזו או אחרת, בתקופת מבחן או במילוי דרישות ותנאים שונים שיכולים להיות מוטלים על האסיר במסגרת שחרורו המוקדם.

מן המסמך עולה כי בכל המדינות הנסקרות, עיקרון השמירה על "שלוש הציבור" או "בטיחות הקהילה" והחשש מפני פגיעה בהם על ידי ביצוע עבירות נוספות בידי האסיר, הם השיקולים המרכזיים שצריכים להנחות את הרשויות המוסמכות בכל הנוגע לקבלת החלטה בדבר שחרור מוקדם ממאסר.

בחלק מהמדינות (למשל, ישראל, נורבגיה, ספרד ושוויץ) התנהגות האסיר במהלך ריצוי עונשו היא שיקול מרכזי לצד השיקולים האמורים, בעוד שבמדינות אחרות (למשל, אוסטרליה המערבית, ניו זילנד, גרמניה ופינלנד) מדובר בשיקול משני יותר, שיכול, בין השאר, לשמש אינדיקציה לסבירות הסיכון לפגיעה בשלום הציבור וביטחונו, אם האסיר ישוחרר שחרור מוקדם.

1. ישראל

בישראל, שחרור מוקדם ממאסר מוסדר בחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001. החוק מבחין בין כמה קטגוריות של אסירים לעניין הגורם המוסמך להורות על שחרורם המוקדם ממאסר: במקרה של אסיר הנושא עונש מאסר בין שלושה לשישה חודשים, שריצה לפחות שני שלישים מתקופת מאסרו - נציב בתי הסוהר הוא הגורם שרשאי לשחררו על תנאי מנשיאת יתרת תקופת המאסר.³ במקרה של אסיר הנושא עונש מאסר שעולה על שישה חודשים, שריצה לפחות שני שלישים מתקופת מאסרו – ועדת השחרורים⁴ רשאית לשחררו על תנאי מנשיאת יתרת תקופת המאסר.⁵

¹ OECD – The Organisation for Economic Co-operation and Development.

² בישראל, למשל, סעיפים 11 ו-12 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001 מייחדים הוראות ספציפיות לחלק מאסירים אלה.

³ סעיף 2 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001.

⁴ על-פי סעיף 32(א) לחוק האמור, ועדת השחרורים מורכבת משלושה חברים בעלי זכות הצבעה: שופט (בדימוס) שמשמש כיושב ראש הוועדה ולצדו שני נציגי ציבור בעלי ניסיון בתחומים שונים מבין תחומים אלה: קרימינולוגיה, עבודה סוציאלית, פסיכולוגיה, פסיכיאטריה או חינוך. בנוסף חבר בוועדה גם קצין שירות בתי הסוהר בדרגה של רב כלאי ומעלה, שרשאי להשתתף בדיוני הוועדה אך אין לו זכות הצבעה.

⁵ סעיף 3 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001.

לגבי שתי קבוצות של אסירים הסמכות לשחרור על-תנאי ממאסר נתונה בידי ועדת שחרורים מיוחדת⁶: אסירי עולם שעונשם נקצב ושנשאו לפחות שני שלישים מהתקופה שנקצבה וכן אסירים שאינם אסירי עולם ששוהים במאסר 25 שנים לפחות, גם אם טרם חלפו שני שלישים מתקופת מאסרם.⁷

בכל המקרים הללו, **על-פי החוק האמור**, הגורם המוסמך לשחרר אסיר על-תנאי מנשיאת יתרת תקופת המאסר רשאי לעשות זאת רק אם שוכנע שהתקיימו שני תנאים מצטברים⁸:

- האסיר ראוי לשחרור.
  - שחרורו אינו מסכן את שלום הציבור.
- סעיף 9 לחוק האמור מפרט את השיקולים שוועדת השחרורים נדרשת לשקול בבואה להחליט אם אסיר ראוי לשחרור מוקדם (שחרור על-תנאי) ממאסרו:
- הסיכון הצפוי משחרור האסיר לשלום הציבור, לרבות למשפחתו, לנפגע העבירה ולביטחון המדינה.
  - סיכויי שיקומו של האסיר.
  - התנהגות האסיר בכלא.

סעיף 9 ממשיך וקובע כי לשם כך ועדת השחרורים תביא בחשבון, בין השאר, את הנתונים הבאים:

- (1) העבירה שבשלה נושא האסיר עונש מאסר, לרבות נסיבות ביצועה, סוגה, חומרתה, היקפה ותוצאותיה, תקופת המאסר שגזר עליו בית המשפט, קנס או פיצוי לנפגע העבירה, שהוא חויב בהם בגזר הדין כאמור, האם שילמם ואם לא שילמם – הסיבות לכך, וכן הקלה בעונש אם ניתנה לו בידי נשיא המדינה;
- (2) תוכנם של כתבי אישום התלויים ועומדים נגד האסיר; סוגי העבירות שבהן הוא מואשם, נסיבות ביצוען ותוצאותיהן, על פי האישומים;
- (3) הרשעותיו הקודמות של האסיר, מספרן, תכיפותן, סוגי העבירות שבהן הורשע, חומרתן, נסיבות ביצוען, תוצאותיהן, היקפן ותקופת המאסר שנשא בגינן;
- (4) דיונים קודמים בוועדות בעניינו של האסיר והחלטות בהם, לרבות בעניין ביטול שחרורו על-תנאי;
- (5) הקלות בעונש שנתן לו נשיא המדינה בשל עונשי מאסר קודמים שהוטלו עליו;
- (6) התנהגות, חיובית או שלילית, של האסיר בבית הסוהר במהלך תקופת מאסרו, כמפורט להלן:
  - (א) התנהגות טובה של האסיר במהלך תקופת המאסר;
  - (ב) גילוי יחס חיובי מצד האסיר לעבודה ולצעדים שננקטו לשם שיקומו;
  - (ג) שימוש בסם מסוכן;

⁶ לעניין הרכבה של ועדת שחרורים מיוחדת, השונה מזה של ועדת שחרורים רגילה, ראו את סעיף 33 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001.

⁷ סעיפים 4 ו-5 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001.

⁸ סעיפים 2-5 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001.

- (ד) גמילה משימוש בסם מסוכן ;
- (ה) עבירה פלילית שעבר האסיר וסוג העבירה ;
- (ו) התנהגות שיש בה כדי לפגוע פגיעה של ממש באסירים אחרים או בסוהרים או לשבש את סדריו של בית הסוהר ;
- (ז) מעורבות בפעילות עבריינית, בין בתוך כותלי בית הסוהר ובין מחוץ להם ;
- (ח) בריחה מבית הסוהר או חזרה אליו שלא במועד ;
- (7) **חוות דעת על האסיר** שנתנו שירות בתי הסוהר, משטרת ישראל או רשויות הביטחון, ובמקרים המתאימים גם חוות דעת מקצועיות, בין השאר בנושא גילוי עריות, אלימות במשפחה ובריאות הנפש ;
- (8) **חוות דעת של הרשות לשיקום האסיר**, אם ניתנה, לעניין שחרורו על-תנאי של האסיר, כמפורט להלן, שלה יינתן משקל גדול יותר ככל שהחלק מעונש המאסר שנשא האסיר קטן יותר :
- (א) חוות דעת הכוללת תכנית לשיקום האסיר, אפשרויות השתלבותו בעבודה סדירה או בתכנית טיפולית ; כשלעניין זה תובא בחשבון גם מידת הפיקוח על התכנית המוצעת על ידי הרשות לשיקום האסיר ;
- (ב) חוות דעת שלפיה אין האסיר זקוק לתכנית שיקום ושהוא אינו מגלה דפוסי התנהגות עבריינית ;
- (ג) חוות דעת שלפיה אין האסיר מתאים לשיקום ;
- (9) לעניין אסיר שהוטל עליו בצו מבחן לפי פקודת המבחן, לעמוד בפיקוחו של קצין מבחן לאחר שחרורו מהמאסר – חוות דעת של שירות המבחן, אם ניתנה, לעניין שחרורו על-תנאי של האסיר ;
- (10) **נתונים אישיים של האסיר**, לרבות גילו ומצבו המשפחתי.
- סעיף 10 לחוק האמור קובע **שיקולים נוספים להחלטת הוועדה**, כמפורט להלן :
- (א) במקרים בעלי חומרה ובנסיבות מיוחדות שבהם סברה ועדת השחרורים כי שחרורו של האסיר על-תנאי יפגע במידה חמורה באמון הציבור במערכת המשפט, אכיפת החוק ובהרתעת הרבים, משנוצר יחס בלתי סביר בין חומרת העבירה, נסיבותיה והעונש שנגזר על האסיר לבין תקופת המאסר שיישא האסיר בפועל אם ישוחרר, רשאית הוועדה להביא בחשבון גם נתונים אלה בהחלטתה, נוסף על הנתונים המפורטים בסעיף 9 ; משקלם של הנתונים לפי סעיף קטן זה בהחלטת הוועדה יפחת ככל שיגדל החלק מעונש המאסר שהאסיר כבר נשא.
- (ב) ועדת שחרורים מיוחדת, בבואה להחליט בעניין שחרור על-תנאי של אסיר עולם, תשקול, נוסף על שיקולים אחרים האמורים בחוק זה, האם חל באסיר שינוי בולט וממשי מבחינת הבנת חומרת מעשיו ומבחינת מוכנותו להשתלב בחברה ולתרום לה.
- יצוין בנוסף, כי **לשם גיבוש המלצתה לנשיא המדינה בשאלה האם לקצוב עונש מאסר עולם של אסיר ולא יזו תקופה**, תשקול ועדת שחרורים מיוחדת שיקולים עונשיים המתייחסים לטיב העבירה, לנסיבות ביצועה ולתוצאותיה, וכן לנסיבותיו האישיות של האסיר.⁹

⁹ סעיף 29(ד) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001.

2. אוסטרליה

ככלל, החקיקה שמסדירה את שחרורם המוקדם על-תנאי של אסירים (parole) מבתי הכלא באוסטרליה נקבעת ברמת המדינות והטריטוריות שמרכיבות את הפדרציה האוסטרלית. להלן תיסקר החקיקה הרלוונטית בסוגיה זו בטריטוריית הבירה האוסטרלית (ACT - Australian Capital Territory) ובאוסטרליה המערבית (WA - Western Australia).

2.1 טריטוריית הבירה האוסטרלית (ACT)

בפסקי דין שבהם נידון עבריין שהורשע למאסר של 12 חודשים ומעלה, ה-Crimes (Sentencing) Act 2005 דורש מבתי המשפט לקבוע תקופת מאסר מינימלית (non-parole period) שאותה האסיר יהיה חייב לרצות בטרם יוכל להיות מועמד לשחרור מוקדם (למעט מקרים מסוימים שבהם סבור בית המשפט שאין זה ראוי לקבוע תקופה כאמור). ככלל, שישה חודשים לפני המועד הראשון שבו יכול האסיר להיות מועמד לשחרור מוקדם, הוא רשאי להגיש בקשה לעניין זה לוועדת השחרורים (ה-Sentence Administration Board).¹⁰

ה-Crimes (Sentence Administration) Act 2005 (להלן - CSA) קובע כי ועדת השחרורים רשאית לתת לאסיר צו לשחרור מוקדם על-תנאי (Parole order) רק אם שוכנעה שהדבר ראוי, בשים לב לעיקרון שהאינטרס הציבורי הוא בעל חשיבות עליונה.¹¹ על-פי ה-CSA, בהחלטתה לגבי שחרור מוקדם על תנאי, ועדת השחרורים חייבת להביא בחשבון את מכלול העניינים והשיקולים הבאים:¹²

- (א) כל המלצה, הבחנה והערה רלוונטית שציין בית המשפט, אשר גזר את דינו של האסיר;
- (ב) הרשעותיו הקודמות של האסיר;
- (ג) חששות שהביעו קורבנות העבירה של האסיר וכל חומר שהוגש על-ידם לוועדה;
- (ד) ההשלכות שסביר שיהיו לשחרורו המוקדם של האסיר על קורבנות העבירות שביצע, על משפחותיהם, ובמיוחד כל חשש שוועדת השחרורים מודעת לו, אשר הובע על-ידי הקורבן או בשמו או על-ידי משפחתו, בכל הנוגע לצורך שלהם בהגנה מפני אלימות או הטרדה מצד האסיר;
- (ה) כל דוח שנדרש על-פי התקנות בנוגע להענקת שחרור מוקדם על תנאי לאסיר;
- (ו) כל דוח אחר שהוכן על-ידי או עבור רשויות ה-ACT בנוגע להענקת שחרור מוקדם על תנאי לאסיר;
- (ז) התנהגות האסיר במהלך ריצוי עונשו;
- (ח) השתתפות האסיר בפעילויות שונות במהלך ריצוי עונשו;
- (ט) הסבירות שהאסיר, אם ישוחרר שחרור מוקדם, יבצע עבירות נוספות;
- (י) הסבירות שהאסיר, אם ישוחרר שחרור מוקדם, ימלא אחר כל התנאים שיוטלו עליו;
- (יא) האם סביר שהשחרור המוקדם יסייע לאסיר להסתגל לחיים בקהילה כאזרח שומר חוק;

¹⁰ אתר שירות בתי הסוהר של טריטוריית הבירה האוסטרלית ([ACT Corrective Services](#)), תאריך כניסה, 6.11.2017.

¹¹ [CSA](#), Part 7.2, Section 120(1).

¹² [CSA](#), Part 7.2, Section 120(2).

(יב) נסיבות מיוחדות שנוגעות לבקשת האסיר לשחרור מוקדם ;

(יג) כל דבר אחר שנקבע בתקנות.

ה-CSA מדגיש, כי נוסף על כל אלה רשאית ועדת השחרורים לשקול גם שיקולים נוספים.¹³

יצוין כי הסדרים והליכים שונים קיימים לגבי **אסירים שנידונו לעונשי מאסר עולם**. אסירים אלה, לאחר **שריצו לפחות עשר שנות מאסר**, רשאים להגיש לתובע הכללי (Attorney-General) בקשה לשחרור ברישיון (Release on Licence) והתובע הכללי יקבל החלטה לגבי בקשתם על סמך המלצת ועדת השחרורים.¹⁴ על-פי ה-CSA, בהמלצתה לגבי שחרור ברישיון של אסיר עולם נדרשת הוועדה להביא בחשבון מכלול של שיקולים דומים לאלה שצוינו לעיל.¹⁵ עם זאת יצוין, כי **בכל הנוגע להמלצה על שחרור ברישיון של אסיר עולם, הוועדה גם נדרשת להביא בחשבון קבלת אחריות מצדו על העבירה שביצע**.¹⁶ עוד יצוין כי התובע הכללי רשאי בהחלטתו להביא בחשבון שיקולים נוספים פרט להמלצת ועדת השחרורים.¹⁷

2.2. אוסטרליה המערבית

שחרור מוקדם על-תנאי של אסירים מוסדר ב-Sentence Administration Act 2003(WA) (להלן - SAA) ומכוח חוק זה גם פועלת ועדת השחרורים של אוסטרליה המערבית (The Prisoners Review Board). אסירים שמקבלים מוועדת השחרורים שחרור מוקדם על-תנאי (prisoners on parole) מצויים לרוב תחת פיקוח ונדרשים למלא אחר תנאים מסוימים שנקבעו לשחרורם.¹⁸

כאשר עבריין שהורשע נידון לעונש מאסר, השופט קובע בגזר הדין אם הוא רשאי לבקש שחרור מוקדם על-תנאי ממאסרו בהתאם לחוק. אם גזר הדין מאפשר לאסיר קבלת שחרור מוקדם, ייקבע לו מועד שבו ניתן יהיה לשקול זאת. אסיר שנידון לעונש שאינו עולה על ארבע שנות מאסר נדרש לרצות לפחות מחצית מעונשו לפני שיוכל להיות מועמד לשחרור מוקדם כאמור. אסיר שנידון לעונש שעולה על ארבע שנות מאסר יכול להיות מועמד לשחרור מוקדם רק כאשר נותרו לו שנתיים אחרונות לריצוי מלוא עונשו.¹⁹

על-פי ה-SAA, לצורך קבלת החלטה בדבר שחרור מוקדם של אסיר, **ועדת השחרורים נדרשת להביא בחשבון את מכלול השיקולים הבאים**:²⁰

(א) דרגת הסיכון לבטיחות האישית של אנשי הקהילה או של מי מהם, שעלולה לנבוע משחרור מוקדם של האסיר (בשים לב לסבירות שיבצע עבירה בהיותו משוחרר ולטיבה וחומרתה של עבירה שכזו);

(ב) חומרת העבירה שבגינה מרצה האסיר את עונשו ונסיבות ביצועה;

(ג) הבחנות והערות שציין בית המשפט בפסק הדין שבו גזר על האסיר את עונש המאסר, ככל שהן רלוונטיות לשיקולים שצוינו בסעיפים (א) ו-(ב) לעיל;

¹³ [CSA](#), Part 7.2, Section 120(3).

¹⁴ אתר שירות בתי הסוהר של טריטוריית הבירה האוסטרלית ([ACT Corrective Services](#)), תאריך כניסה, 6.11.2017.

¹⁵ [CSA](#), Part 13.1, Section 293.

¹⁶ [CSA](#), Part 13.1, Section 293(2)(k).

¹⁷ [CSA](#), Part 13.1, Section 295(1)(b).

¹⁸ [אתר ועדת השחרורים של אוסטרליה המערבית](#), תאריך כניסה: 6.11.2017.

¹⁹ [שם](#).

²⁰ [SAA](#), section 5A.

(ד) סוגיות שנוגעות לקורבנות העבירה של האסיר, אם הוא ישוחרר, לרבות עניינים שהועלו על-ידם בפניותיהם לוועדת השחרורים;

(ה) התנהגות האסיר במהלך מאסרו, ככל שהיא רלוונטית להערכה כיצד יתנהג אם ישוחרר;

(ו) האם האסיר השתתף בתכניות שהיו פתוחות בפניו בהיותו במאסר ואם לא, מהן הסיבות לכך;

(ז) הערכת ביצועיו של האסיר בתכניות שבהן השתתף בהיותו במאסר;

(ח) התנהגות האסיר בעת שהיה נתון לצו שחרור כלשהו בעבר;

(ט) הסבירות שהאסיר יבצע עבירה בהיותו משוחרר על-תנאי;

(י) הסבירות שהאסיר ימלא אחר המחויבויות הסטנדרטיות ודרישות נוספות שיוטלו עליו במסגרת שחרורו המוקדם מהמאסר;

(יא) כל שיקול אחר שיכול להיות רלוונטי לשאלה אם להעניק לאסיר שחרור מוקדם על-תנאי.

מעבר לכל אלה, ה-SAA מדגיש כי השיקול העליון שצריך להנחות את ועדת השחרורים בהחלטותיה הוא **בטיחות הקהילה**.²¹

כמו כן, בטרם קבלת החלטה בעניינו של האסיר, ועדת השחרורים צריכה לקבל את תכנית השחרור שלו (parole plan) וכן דוחות בעניינו מטעם ה-Prison Officer וה-Community Corrections Officer.²²

יצוין כי הסדרים שונים חלים לגבי אסירים שנידונו למאסר עולם או מאסר שמשכו לא נקבע בגזר הדין (indefinite imprisonment). אסיר שנידון למאסר עולם בגין עבירה שאינה רצח יכול להיות מועמד לשחרור מוקדם רק בתום 7 שנים מיום שהחל לרצות את עונשו. אסיר שנידון למאסר עולם בגין רצח יכול להיות מועמד לשחרור מוקדם רק בתום תקופת המאסר המינימלית שהוא חייב לרצות על-פי קביעת בית המשפט בגזר דינו. אסירים שנידונו לעונשי מאסר שמשכס לא נקבע בגזר הדין יכולים להיות מועמדים לראשונה לשחרור מוקדם רק לאחר שהשלימו לרצות את החלק המינימלי של עונשם, אשר הוגדר בגזר הדין כתקופת המאסר שאותה יצטרכו בכל מקרה לרצות (minimum finite term). בכל המקרים הללו, ככלל, אם נדחתה הבקשה לשחרור מוקדם, ניתן לשוב ולדון בה כל שלוש שנים. הסמכות להחליט על שחרור מוקדם של אסירים אלה אינה בידי ועדת השחרורים אלא בידי מושל המדינה.²³

עוד יצוין, כי על-פי כתבה שפורסמה ביוני 2017, בהשוואה לשאר המדינות והטריטוריות של אוסטרליה, אוסטרליה המערבית נחשבת לבעלת המדיניות הקשוחה ביותר בכל הנוגע להענקת שחרור מוקדם על-תנאי לאסירים. בשנים 2015-2016, רק בקשה אחת מכל חמש בקשות לשחרור מוקדם באוסטרליה המערבית נענתה בחיוב (לעומת, מדינת ויקטוריה, למשל, שבה אושרו למעלה ממחצית הבקשות לשחרור מוקדם).²⁴

²¹ [SAA](#), section 5B.

²² [אתר ועדת השחרורים של אוסטרליה המערבית](#).

²³ [SAA](#), sections 25, 27; Legal Aid Western Australia, [Parole Information Kit](#), 7.1.2015.

²⁴ Tim Clarke, Legal Affairs Editor, "WA toughest on prisoner parole rate", [The West Australian](#), 11 June 2017.

3. גרמניה

סעיף 157(1) לקוד הפלילי של גרמניה²⁵ קובע כי בית המשפט יעניק שחרור מוקדם על-תנאי לאסיר (שנידון למאסר לתקופה שבין חודש ימים ל-15 שנים) אם האסיר מסכים לכך ואם התקיימו שני תנאים מצטברים:

א. האסיר ריצה **שני שלישים** מהעונש שהוטל עליו (ובכל מקרה לא פחות מחודשיים מאסר);

ב. השחרור הולם את **האינטרסים של שלום הציבור וביטחונו**;

על-פי הסעיף האמור, **החלטת בית המשפט לעניין זה צריכה להביא בחשבון במיוחד את הנסיבות והשיקולים הבאים:**

- אישיותו של האסיר;
- עברו הפלילי של האסיר;
- נסיבות ביצוע העבירה שבה הורשע;
- חשיבות הערך המשפטי המוגן שנתון בסיכון אם האסיר יחזור לבצע את העבירה;
- התנהגות האסיר במהלך ריצוי עונשו;
- נסיבותיו האישיות;
- ההשלכות שצפוי שיהיו לשחרור המוקדם על האסיר.

סעיף 157(2) לקוד קובע כי בית המשפט רשאי להעניק שחרור מוקדם על-תנאי לאסיר גם לאחר שריצה **מחצית מהעונש** שהוטל עליו (ובכל מקרה לא פחות משישה חודשי מאסר) אם מתקיימות כל הדרישות שפורטו בסעיף 157(1) לעיל ואם בנוסף לכך מתקיים **אחד משני התנאים שלהלן:**

א. מדובר במאסר ראשון של האסיר, שמשכו אינו עולה על שנתיים; או

ב. הערכה מקיפה של העבירה, של אישיות האסיר ושל ההתפתחות שעברה עליו בהיותו במאסר מצביעה על קיומן של נסיבות מיוחדות בעניינו.

באשר לאסיר שמרצה **מאסר עולם**, סעיף 57a לקוד הפלילי קובע כי בית המשפט יעניק לו, בהסכמתו, שחרור מוקדם על-תנאי אם התקיימו **התנאים המצטברים הבאים:**

א. האסיר ריצה כבר 15 שנות מאסר;

ב. החומרה המיוחדת שנובעת מאשמת האסיר בעבירה שבה הורשע אינה דורשת את המשך ריצוי העונש;

ג. השחרור הולם את האינטרסים של ביטחון הציבור;

גם לגבי שחרור מוקדם על-תנאי של אסיר שמרצה מאסר עולם נדרש בית המשפט להביא בחשבון את מכלול הנסיבות והשיקולים שפורטו בסעיף 157(1) לעיל.

²⁵ נוסח הקוד הפלילי באנגלית ובגרמנית מופיע באתר החקיקה של גרמניה.

ראו גם מידע לעניין **גרמניה** בפרויקט EU - Probation measures and alternative sanctions in the EU - פרויקט שנערך ביוזמת משרד המשפטים הבלגי ובהשתתפות משרדי משפטים נוספים מאירופה.

יצוין בנוסף, כי בכל מקרה, על-פי סעיף 57(6) לקוד הפלילי, בית המשפט רשאי לסרב לשחרור מוקדם של אסיר אם מתברר שהוא מסר מידע כוזב או בלתי מספק בנוגע למיקומם של נכסים שעוקלו (או שנתבעו על-ידי קורבן העבירה במסגרת ההליך הפלילי בגינה).

4. נורבגיה

ה-Execution of Sentences Act (להלן - ESA) קובע כי שירות בתי הסוהר רשאי לשחרר על-תנאי (לתקופת מבחן - on probation) **אסיר שריצה שני שלישים מעונשו** (ובכל מקרה לא פחות מ-60 ימי מאסר). כמו כן, שירות בתי הסוהר רשאי להעניק שחרור מוקדם כאמור גם לאסיר שריצה **מחצית מהעונש** שהוטל עליו (ולא פחות מ-60 ימי מאסר) אם יש **סיבות מיוחדות** לעשות זאת.²⁶

ה-ESA ממשיך וקובע כי שירות בתי הסוהר לא יחליט לשחרר אסיר שחרור מוקדם כאמור לעיל אם על סמך הערכה כוללת של הנסיבות מסקנתו היא שהשחרור אינו רצוי. לצורך קבלת החלטה בעניין זה, ה-ESA מחייב את שירות בתי הסוהר **לתת משקל מיוחד להתנהגות האסיר במהלך ריצוי עונשו, כמו גם לשאלה אם יש סיבה להניח שהוא יבצע עבירות חדשות בהיותו משוחרר תחת מבחן.**

5. ניו זילנד

ה-Parole Act 2002 (להלן בפרק זה - החוק) קובע את האופן והמועד שבו אסירים בניו זילנד יכולים לזכות בשחרור מוקדם על-תנאי ממאסרם; וכן מסדיר את הקמתה ופעולתה של ועדת השחרורים (Parole Board) שמתפקדה להחליט על שחרור מוקדם של אסירים ולקבוע תנאים לשחרורם.

עבריינים שמרצים עונשי מאסר שמשכם אינו עולה על שנתיים זוכים אוטומטית (ללא מעורבות ועדת השחרורים) לשחרור מוקדם בתנאים מגבילים לאחר שריצו מחצית מעונשם.²⁷ עבריינים שנידונו לעונשי מאסר קצובים בזמן שמשכם עולה על שנתיים, יכולים להיות מועמדים (אך לא בהכרח זכאים) לשחרור מוקדם מהמאסר לאחר שריצו שליש אחד מעונשם. עם זאת, השופט שגוזר את דינו של עבריין שהורשע רשאי (ובמקרים מסוימים אף חייב) לקבוע בפסק הדין תקופת מאסר מינימלית ארוכה יותר, שאותה האסיר יהיה חייב לרצות בטרם יוכל להיות מועמד לשחרור מוקדם (a minimum non-parole period).²⁸

על-פי החוק, בכל החלטה בדבר שחרורם של עבריינים המרצים עונשי מאסר (של מעל שנתיים), **השיקול העליון של ועדת השחרורים הוא בטיחות הקהילה.**²⁹

בצד שיקול זה קובע החוק **עקרונות נוספים שחייבים להנחות את הוועדה בהחלטותיה** והם:³⁰

- אין לכלוא עבריינים לפרק זמן ארוך יותר מעבר לזה שתואם את השמירה על בטיחות הקהילה;
- אין להטיל עליהם תנאי שחרור מכבידים או ממושכים יותר מן הדרוש לבטיחות הקהילה;

²⁶ [ESA](#), section 42.

²⁷ [אתר שירות בתי הסוהר של ניו זילנד](#).

²⁸ סעיף 84 ל-[Parole Act 2002](#). ראו גם את ההסבר על חוק זה באתר [שירות בתי הסוהר](#) של ניו זילנד.

²⁹ סעיף 17(1) ל-[Parole Act 2002](#).

³⁰ סעיף 7(2) ל-[Parole Act 2002](#).

- יש לספק לעבריינים מידע בנוגע להחלטות שנוגעות להם ולייעץ להם כיצד ביכולתם ליטול חלק בקבלת החלטה שנוגעת להם ישירות;
  - החלטות חייבות להתקבל על בסיס מלוא המידע הרלוונטי שעומד לרשות הוועדה בעת קבלת ההחלטה;
  - זכויותיהם של קורבנות העבירה צריכות להישמר; ולפניות ולחומרים שמוגשים מטעמם, כמו גם לתוצרי תכניות והליכים של צדק מאחה (restorative justice),³¹ צריך להינתן משקל ראוי.
- עוד קובע החוק, שמי שנדרש להעריך אם שחרור העבריין מהווה סיכון מופרז (undue risk), חייב לשקול את הסבירות לכך שהוא יבצע עבירות נוספות כמו גם את טיבן וחומרתן של עבירות אלה.³²
- כמו כן, על-פי סעיף 28 לחוק, בקבלת החלטה על מתן או אי-מתן שחרור מוקדם על-תנאי, ועדת השחרורים חייבת לזכור כי אין לאסיר זכות מוקנית לשחרור כאמור.³³ הסעיף מדגיש כי החלטה חיובית על שחרור מוקדם תתקבל רק לאחר שהוועדה שוכנעה על-סמך טעמים סבירים שהעבריין, במידה שישוחרר, לא יהווה סיכון מופרז לבטיחותה של הקהילה או לכל אדם או קבוצת אנשים, וזאת מתוך התייחסות לתמיכה שניתן להעניק לאסיר המשוחרר ולפיקוח שניתן להשית עליו לאחר שחרורו מהכלא; ולאינטרס הציבורי שבשילובו מחדש בחברה כאזרח שומר חוק.³⁴

6. ספרד

ככלל, הסמכות למתן שחרור מוקדם על-תנאי לאסיר (וכן להתנות את השחרור בדרישות ותנאים שונים או לבטל שחרור כאמור) היא בידי שופט בית הכלא, שהוא הגורם המפקח על שמירת זכויותיהם של האסירים (Juez de Vigilancia Penitenciaria, להלן - השופט). על-פי סעיף 90(1) לקוד הפלילי, השופט יורה על שחרור מוקדם של אסיר שריצה שלושה רבעים מתקופת מאסרו בהתקיים תנאים מצטברים אלה:

- האסיר מסווג כאסיר בדרגה שלישית (דרגת סיכון נמוכה);
- התנהגותו בכלא טובה;
- האסיר קיים את החבויות האזרחיות שנובעות מהעבירה שביצע (במקרים הרלוונטיים).

לצורך קבלת החלטה בעניין זה נדרש השופט להביא בחשבון את השיקולים הבאים:³⁵

- אישיותו של האסיר;
- עברו הפלילי;
- נסיבות העבירה שביצע;

³¹ "צדק מאחה" הוא שמה של תפיסה שמציגה חלופה להליך הפלילי המקובל ולענישה הפלילית באמצעות הליכים כמו גישור בין קורבן העבירה למבצעה, קבוצות דיון משפחתיות, מעגלי שיח ועוד. ראו, בין השאר: ליאור בן דוד, [קטינים במשפט: הליכים חלופיים להליך הפלילי – סקירה משווה](#), הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 5 בפברואר 2008, והמקורות הנזכרים שם; וכן [באתר לשכת עורכי הדין בישראל ובאתר עמותת קדי"ם](#).

³² סעיף 7(3) ל-Parole Act 2002.

³³ סעיף 28(1AA) ל-Parole Act 2002.

³⁴ סעיף 28(2) ל-Parole Act 2002.

³⁵ סעיף 90(1) לקוד הפלילי של ספרד.

- הערכים המשפטיים המוגנים שעלולים להיפגע אם האסיר ישוב לבצע עבירות ;
- התנהגות האסיר במהלך ריצוי עונשו ;
- נסיבותיו המשפטיות והחברתיות ;
- ההשלכות שצפויות להיות לשחרורו המוקדם מהכלא ולמילוי אחר התנאים שיוטלו עליו.

ניתן גם להורות על שחרור מוקדם על-תנאי של אסיר שסיים לרצות שני שלישים מתקופת מאסרו, אם הוא ממלא אחר הדרישות שצינו בסעיף 190(1) לקוד הפלילי (אסיר בדרגה שלישית, התנהגות טובה בכלא וקיום חבויות אזרחיות) ואם בנוסף לכך, במהלך ריצוי העונש האסיר ביצע עבודות או פעילויות תרבותיות או תעסוקתיות באופן רציף או באופן שהביא לשינוי רלוונטי וחיובי בנסיבותיו האישיים הקשורות לפעילות הפלילית שבה היה מעורב בעבר.³⁶

בנוסף, יצוין כי על-פי הצעת מוסד הכליאה ועל סמך דוחות של התובע הכללי ושל גורמים נוספים, השופט **רשאי להקדים עוד יותר** את שחרורו המוקדם על-תנאי של אותו אסיר (אם חלפה מחצית מתקופת מאסרו ולכל היותר ל-90 יום עבור כל שנת מאסר שריצה), אם הוא ביצע באופן רציף את העבודות או הפעילויות שצינו לעיל, ואם הוא גם הוכיח בנוסף השתתפות חיובית ואפקטיבית בתוכניות פיצוי לקורבן או בתכניות טיפול או גמילה, בהתאם למקרה.³⁷

זאת ועוד, במקרים יוצאי דופן, השופט רשאי להעניק **שחרור מוקדם על-תנאי לאסיר שריצה מחצית מעונשו**, אם מדובר במי שנדון למאסר שאינו עולה על שלוש שנים וזהו מאסרו הראשון ; אם מולאו הדרישות והתנאים שפורטו בסעיף 190(1) לעיל ; ואם בנוסף, במהלך ריצוי עונשו האסיר ביצע עבודות או פעילויות תרבותיות או תעסוקתיות באופן רציף או באופן שהביא לשינוי רלוונטי וחיובי בנסיבותיו האישיים הקשורות למעשיו הפליליים הקודמים. יצוין כי הוראה זו המאפשרת, כאמור, שחרור מוקדם של אסיר בתום ריצוי מחצית מעונשו אינה חלה על מי שהורשע בעבירות מין.³⁸

בכל המקרים הללו (שחרור מוקדם בתום שלושה רבעים, שני שלישים או מחצית מתקופת המאסר) **השופט רשאי לסרב לשחרור מוקדם כאמור, אם מתקיים אחד מהתנאים הבאים:**³⁹

- האסיר מסר מידע לא מספק או בלתי מדויק אודות מקום הימצאותם של טובין או חפצים שעוקלו ;
- האסיר אינו מקיים את מחויבויותיו, בהתאם ליכולותיו, לשאת בתשלומים אזרחיים שהוטלו עליו במסגרת ההליך הפלילי ;
- האסיר סיפק מידע שגוי או בלתי-מספק על נכסיו שלו, בניגוד להוראות הרלוונטיות על-פי חוק סדר הדין האזרחי.
- בנוגע לעבירות ספציפיות מסוימות - האסיר חמק מקיום המחויבויות הכספיות או מפיצוי על הנזק הכלכלי שגרם למנהל הציבורי.

עוד יצוין כי דרישות מיוחדות ומחמירות יותר לעניין התנאים והשיקולים לשחרור מוקדם של אסירים (כמו למשל דרישה להתנצלות בפני הקורבנות) חלות על מי שמרצים עונשי מאסר בגין עבירות טרור או

³⁶ סעיף 190(2) לקוד הפלילי של ספרד.

³⁷ שם.

³⁸ סעיף 190(3) לקוד הפלילי של ספרד.

³⁹ סעיף 190(4) לקוד הפלילי של ספרד.

פשיעה מאורגנת.⁴⁰ כמו כן, הוראות מיוחדות לעניין שחרור מוקדם על-תנאי חלות גם על אסירים מבוגרים שמלאו להם 70 שנה (לא רק מטעמים רפואיים).⁴¹

באשר לאסיר שנידון למאסר עולם, בית משפט יורה על שחרורו המוקדם לאחר שריצה 25 שנות מאסר (או במקרים מסוימים 30 שנות מאסר) אם מדובר באסיר שמסווג בדרגה שלישית ואם בית המשפט סבור שקיימת פרוגנוזה חיובית לשילובו מחדש בחברה; זאת על סמך הערכת דוחות ההתקדמות של האסיר שנשלחו על-ידי בית הכלא ועל-ידי מומחים מטעם בית המשפט, ולאחר שבית המשפט שקל את כל הנסיבות והשיקולים שפורטו לעיל בסעיף 190(1) לקוד הפלילי.⁴² יצוין כי גם במקרה זה, שיקולים מיוחדים נדרשים להילקח בחשבון כאשר מדובר בשחרור מוקדם של אסירי עולם המרצים את עונשם בגין עבירות טרור.⁴³

7. פינלנד

בפינלנד, שחרור מוקדם על תנאי של אסירים מוסדר בעיקר בקוד הפלילי.⁴⁴ הכלל הוא שאסיר ישוחרר שחרור מוקדם בתום **שני שלישים** מתקופת מאסרו; ואם מדובר באסיר שמרצה מאסר בגין עבירה שביצע בטרם מלאו לו 21 שנים - בתום **מחצית** מתקופת מאסרו. כמו כן, אם מדובר באסיר שבשלוש השנים שקדמו למאסרו לא ריצה עונש מאסר, הוא ישוחרר שחרור מוקדם בתום מחצית מתקופת מאסרו; ואם המאסר הוא בגין עבירה שביצע בטרם מלאו לו 21 שנים - בתום **שליש** מתקופת מאסרו. בכל מקרה, תקופת המאסר המינימלית שאסיר חייב לרצות בטרם שחרור מוקדם היא 14 ימים.⁴⁵ ככלל, ההחלטה על שחרור מוקדם של אסיר מסורה בידי מנהל הכלא.⁴⁶

ה-Criminal Sanctions Agency רשאית לדחות שחרור מוקדם על-תנאי של אסיר אם על-סמך התנהגותו או איומים שהשמיע קיימת סכנה לכך שבתקופת שחרורו על-תנאי הוא יבצע עבירה שתפגע בחייו, בריאותו או חירותו של אדם, ואם דחיית השחרור המוקדם נחוצה על-מנת למנוע את העבירה. החלטה על דחיית שחרור מוקדם כאמור צריכה להיבחן מחדש לכל היותר כל שישה חודשים. לאסיר שמורה הזכות לערער על החלטה שכזו בפני בית משפט.⁴⁷ יצוין כי שחרור מוקדם על-תנאי ניתן בפינלנד כמעט באורח אוטומטי ורק לעתים רחוקות מתקבלת החלטה על דחייתו.⁴⁸

אסיר שמרצה **מאסר עולם**, ניתן לשחררו שחרור מוקדם על-תנאי לאחר שריצה לפחות 12 שנות מאסר; ואם המאסר הוא בגין עבירה שביצע בטרם מלאו לו 21 שנים – לאחר שריצה לפחות 10 שנות מאסר.⁴⁹ על-פי הקוד, **בהחלטה על שחרור מוקדם של אסיר שמרצה מאסר עולם יש להביא בחשבון שיקולים אלה:**⁵⁰

- טיב העבירה או העבירות שבגינן נגזר עליו מאסר עולם;

⁴⁰ סעיף 890(8) לקוד הפלילי של ספרד.

⁴¹ סעיף 91 לקוד הפלילי של ספרד.

⁴² סעיף 192(1) לקוד הפלילי של ספרד.

⁴³ סעיף 292(2) לקוד הפלילי של ספרד.

⁴⁴ [The Criminal Code of Finland](#), Chapter 2(c), sections 5-14.

⁴⁵ [The Criminal Code of Finland](#), Chapter 2(c), sections 5(2) and 5(3).

⁴⁶ [Imprisonment Act 767/2005](#), Chapter 21, section 2.

⁴⁷ [Ibid](#) and [The Criminal Code of Finland](#), Chapter 2(c), section 9(2-4).

⁴⁸ http://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=FI

⁴⁹ [The Criminal Code of Finland](#), Chapter 2(c), section 10(1).

⁵⁰ [Ibid](#), section 10(2).

- עונשים אחרים שנגזרו עליו בחופף למאסר עולם או שהאסיר ריצה באותה עת;
- החשש שהאסיר ישוב לבצע עבירות;
- התנהגות האסיר בעת מאסרו;
- יישום תכנית השיקום האישית שנקבעה לאסיר במהלך מאסרו;
- ניתן להביא בחשבון גם את התחייבות האסיר למלא אחר תנאיו של טיפול רפואי או טיפול או סיוע אחר שהוצע לו.

יצוין בנוסף, כי בגזר הדין, על-פי בקשת התובע, **רשאי בית משפט לקבוע שהעבריין המורשע לא ישוחרר ממאסר לפני ריצוי מלוא עונשו**. הוראה זו חלה, בין השאר, לגבי מי שנידון לפחות לשלוש שנות מאסר לאחר שהורשע בעבירות חמורות כגון רצח, הריגה, תקיפה או אונס בנסיבות מחמירות, ניצול מיני של ילד, שוד בנסיבות מחמירות, פשעי מלחמה, פשעים נגד האנושות ועוד. הוראה זו חלה, למשל, גם לגבי מי שנמצא אשם בביצוע אחת מהעבירות הללו בעשר השנים שקדמו לביצוע העבירה שבגינה הוא נידון כעת למאסר; וכן לגבי מי שנתפס כבעל מסוכנות מיוחדת לחייו, בריאותו או חירותו של אדם אחר.⁵¹ עם זאת, גם מי שנידון כאמור לריצוי מלוא העונש שהוטל עליו ישוחרר שחרור מוקדם על-תנאי לאחר שריצה **חמש שישיות** מהעונש (ובכל מקרה לא פחות משלוש שנות מאסר) **אם נראה כי לא נשקפת ממנו עוד מסוכנות מיוחדת** כאמור לעיל. גם בהקשר זה ניתן לשקול את התחייבות האסיר למלא אחר תנאיו של טיפול רפואי או סיוע אחר שהוצע לו.⁵²

8. שוויץ

על-פי סעיף 186(1) לקוד הפלילי של שווייץ, אם אסיר סיים לרצות שני שלישים מעונשו (ובתנאי שהם מסתכמים, לכל הפחות, בשלושה חודשי מאסר), הוא ישוחרר שחרור מוקדם על-תנאי, אם הרשות המוסמכת להורות על כך סבורה שהתנהגות האסיר במהלך ריצוי עונשו מצדיקה זאת ושהוא אינו צפוי לבצע עבירות נוספות.⁵³ כדי להעריך זאת תקבל הרשות דוח מהנהלת מתקן הכליאה ותשמע את האסיר עצמו; ואם החליטה הרשות לסרב לבקשה לשחרור מוקדם עליה לשוב ולדון בכך לפחות פעם בשנה.⁵⁴ אם מדובר באסיר שנידון לעונש של מאסר עולם, שחרורו המוקדם מהכלא לפי סעיף זה יכול להתאפשר רק לאחר שריצה לפחות 15 שנות מאסר.⁵⁵ אסיר שריצה מחצית מעונשו (ובתנאי שמחצית העונש מסתכמת, לכל הפחות, בשלושה חודשי מאסר) ניתן באופן חריג לשחררו שחרור מוקדם על תנאי, אם קיימות נסיבות אישיות חריגות שמצדיקות זאת.⁵⁶ אם מדובר באסיר שנידון למאסר עולם, שחרורו המוקדם לפי סעיף זה יכול להתאפשר רק לאחר שריצה לפחות 10 שנות מאסר.⁵⁷

⁵¹ [Ibid](#), section 11.

⁵² [Ibid](#), section 12(1).

⁵³ סעיף 186(1) לקוד הפלילי של שווייץ.

⁵⁴ סעיף 186(2-3) לקוד הפלילי.

⁵⁵ סעיף 186(5) לקוד הפלילי.

⁵⁶ סעיף 186(4) לקוד הפלילי.

⁵⁷ סעיף 186(5) לקוד הפלילי. לעניין שחרור מוקדם על-תנאי של אסירים בשווייץ ראו גם:

[Federal Department of Justice and Police FDJP, The execution of sentences and measures in Switzerland, February 2010, p. 11.](#)